

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çokkültürlü Yeterlik Algısının Mülteci Çocuklara Yönelik Tutumlarını Yordama Düzeyi

Derya Atalay¹ ve Arzu Özyürek²

Öz

Bireylerin çokkültürlülüğe bakış açısı ve bu konudaki yeterliği, mültecilere yönelik tutumları üzerinde etkili olabilir. Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin demografik özellikleri ve çokkültürlü yeterlik algularının mülteci çocuklara yönelik tutumlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma, Türkiye genelinde farklı illerde görev yapan 645 okul öncesi öğretmeniyle yürütülmüştür. Veriler Çokkültürlü Yeterlik Alguları Ölçeği ve Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, pearson korelasyon ve regresyon analizinden yararlanılmıştır. Sonuç olarak; okul öncesi öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik alguları arttıkça mülteci çocuklara yönelik olumlu tutumlarının da arttığı, çokkültürlü yeterlik algısının öğretmenlerin mülteci çocuklara yönelik tutumlarını kısmen yordadığı belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerin cinsiyeti, çalıştığı kurum, kıdem yılı, konuyla ilgili hizmet içi eğitim alma ve sınıfında mülteci çocuk olma gibi demografik değişkenlerinin hem mülteci çocuklara yönelik tutumlarını hem de çokkültürlü yeterlik algularını kısmen yordadığı belirlenmiştir. Sonuçlar tartışılarak bazı öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çokkültürlülük; Mülteci Çocuklar; Okul Öncesi Dönem; Okul Öncesi Öğretmenler

ABSTRACT IN ENGLISH

The Preschool Teachers' Perception of Multicultural Competence' Level of Prdedict Their Attitudes Towards Refugee Children

Individuals' perspective on multiculturalism and their proficiency in this regard can have an impact on their attitudes towards refugees. In this study, it was aimed to determine to whether the preschool teachers' demographic characteristics and multicultural competence perceptions predict their attitudes towards refugee childrens. The study was conducted with 645 preschool teachers working in different provinces across Turkey. The data were obtained using the Multicultural Efficacy Perceptions Scale and the Refugee Student Attitude Scale. Descriptive statistics, Pearson correlation and simple linear regression analysis were used in the analysis of the data. In conclusion; It was determined that as preschool teachers' multicultural efficacy perceptions increase, their positive attitudes towards refugee childrens also increase, and multicultural efficacy perception partially predicts teachers' attitudes towards refugee childrens. It was determined that demographic variables such as preschool teachers' gender, institution they work for, years of seniority, receiving in-service training on the subject and being a refugee children in their classroom partially predict

¹ Bilm. Uzm. Öğr. Gör. Derya Atalay, Iğdır Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Türkiye. E-mail: derya.atalay@igdir.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9043-0407

² Prof. Dr. Arzu Özyürek, Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü.
E-mail: a.ozyurek@karabuk.edu.tr ORCID: 0000-0002-3083-7202

both their attitudes towards refugee childrens and their perceptions of multicultural competence. The results were discussed and some suggestions were developed.

Keywords: Multiculturalism; Refugee Childrens; Preschool Period; Preschool Teachers

Giriş

Çokkültürlülük, son yıllarda politikacılar, yorumcular ve akademisyenler tarafından incelenmekte ve hararetle tartışmalara konu olmaktadır. Çokkültürlülük kavramının akademik ve teorik kullanımıyla medya ve kamuoyu tarafından kullanılma biçimi arasında farklılık görülmektedir. Batı toplumlarında “etnik köken, ırk, toplumsal cinsiyet, cinsellik ve milliyet” konularındaki toplumsal hareketlerde çokkültürlülük terimi planlama ve politika tartışmalarında öne çıkmıştır. Çokkültürlülük, azınlık haklarının ve kültürel farklılıklarının tanınmasına odaklanan siyasi bir hareketi temsil ettiğinden 1990’lı yıllarda insan hakları ve sosyal adalet teması altında yer almıştır (Sohrabi, 2019). Çok kültürlülük, çok kültürlü toplumlarda üretilen karmaşık zorlukların üstesinden gelmek için kullanılan politika ve stratejileri ifade etmektedir. Farklı kültürel toplulukların farklılıklarını ve kimliklerini korurken aynı zamanda ortak bir yaşam kurmaya çalıştıkları toplumların karşılaştığı sorunları anlatmaktadır. Muhafazakâr çokkültürlülük asimilasyon ve çoğunluğa boyun eğmede ısrar etmekte; liberal çokkültürlülük, belirli kültürel uygulamalara izin verirken farklılıkları ana akıma uyumlaştırmaya çalışmakta; eleştirel çokkültürlülük ise güç, hiyerarşiler ve direnişe vb. odaklanmaktadır (Hall, 2000).

İnsanların sınır ötesi küresel hareketleri iç savaş, şiddet, zulüm, çevre felaketleri, yoksulluk ve gıda kıtlığı nedeniyle artmaya devam etmektedir. Göç ve uyum (Şeker & Aslan, 2015) konuları dünya genelinde politika tartışmaları ve akademik araştırmaların odağı haline gelmiştir. Bu durum, ulus-devletler için giderek farklılaşan nüfuslar içinde sosyal uyumu zorlaştırmıştır. Pek çok ülkede, göçler nedeniyle nüfusun demografik profili daha çeşitli hale gelmektedir (Beutel & Tengen, 2018). Yüzyıllar boyunca birçok farklı kültüre ev sahipliği yapan Anadolu da Mart 2011’de Suriye’de yaşanan çatışmalar sonucu milyonlarca Suriyelinin göçüne maruz kalmıştır. Çoğunlukla Türkiye sınırına doğru bir iç göç dalgası olmuş (Balkan & Tümen, 2016), Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre Türkiye’deki Suriyelilerin sayısı 14 Eylül 2023 tarihi itibarıyla 3 milyon 288 bin 755 kişiyi aşmıştır. Göç edenlerin yaklaşık yarısını okul çağındaki çocuklar oluşturmuştur (Christie & Sidhu, 2002). Ailelerinin olduğu kadar mülteci çocukların da yeni geldiği ülkeye uyum sağlaması gerekmektedir ve bu aşamada okullar önemli bir rol üstlenmektedir.

Mülteci çocuğun yeni bir ülkeye geldiğinde karşılaştığı en önemli konulardan biri, yeni okul ortamına uyum sağlamaktır. Sınıfa girmek için sırada beklemek, söz almak için elini kaldırmak, kitabını açmak vb. yanında diğer tüm etkinliklerde başkalarıyla iletişim kurma ve etkileşimi devam ettirme yollarını öğrenmesi gerekmektedir (Kemmis vd., 2014). Bu bağlamda okulların mülteci gençlerin yerleştirilmesi, vatandaşlığa geçiş ve yeni bir kültürü öğrenme ortamına travmatik olmayan başarılı geçişi kolaylaştırılmasındaki rolü kritiktir (Christie & Sidhu, 2002). Broferbrenner’in ekolojik sistemlere kuramına göre çocuk gelişimini geliştirmekte olan birey ile öğretmenler, ebeveynler, kitle iletişim araçları, komşular vb. çevredeki kişilerle iki yönlü ve karşılıklı ilişkiler süreci etkilemektedir. Eğitim ve öğrenmenin gerçekleştiği tüm alt birimler birbirine bağımlıdır ve bir şekilde birbirlerine katkıda bulunurlar. Okuldaki öğrenme ortamında da birbiriyle etkileşim halinde bulunan ve genel öğrenme ortamına katkıda bulunan

sistem ve alt sistemler yer almaktadır. Öğretmenlerin sorumluluğu ise eşitlik, saygı, barış gibi kavramlar yanında tüm öğrencilere başarılı olmaları için eşitlik sunan çokkültürlü eğitim uygulamasıdır.

Öğretmenlerin, öğrencilerin okul deneyimlerindeki rolü çok önemlidir ve çokkültürlü eğitime yönelik algıları ve tutumları da çokkültürlü eğitimi nasıl uygulayacaklarıyla doğrudan ilişkilidir (Gay, 2018).

Yapılan çalışmalar öğretmenlerin çokkültürlü tutumlara sahip olmaları, yani çeşitliliği değerli bir öğrenme kaynağı olarak görmeleri, öğrenmeyi farklı öğrenci gruplarına uygun hale getirmek için çeşitli öğretim yöntemleri kullanmaları, samimi, özverili ve sabırlı olmaları gerektiğini ortaya koymuştur (Banks, 2016; Maya, 2016; Polat, 2009; Bozan, 2014; Ereş, 2015; Bingöl & Özdemir, 2014; Polat & Rengi, 2014; Karatas, 2015; Sakız, 2016). Çokkültürlü eğitim üretkenliği artırırken ön yargıları aşar, kişilerarası iletişimi geliştirir, kültürel farkındalık oluşturur ve toplumsal çatışmaları önlemeye yardımcı olur (Ameny-Dixon, 2013). Çokkültürlü eğitime yönelik olarak öğretmenlerin tutumları ise farklı geçmişlere sahip öğrencilerin akademik başarılarını sağlamada öğrenme ve öğretme yöntemlerini uyarlama becerilerini etkilemektedir (Brown, 2007). Bazı çalışmalarda öğretmenlerin çok kültürlü eğitime ilişkin bilgi, tutum ve becerilere sahip olduğunu ve destekleyici bir öğretim stili kullandıkları (Karacabey, Özdere & Bozkuş, 2019; Tortop, 2014) bazı çalışmalarda ise farklı dilsel ve kültürel geçmişlere sahip öğrencilere ders vermekte zorlandıklarını ve çok kültürlü eğitime karşı önyargılı tutumlar sergiledikleri belirtilmektedir (Acquah vd., 2016; Debbag & Fidan, 2020). Önyargılı öğretmenlerin öğrencilere karşı duyarsız, kuralların yokluğu veya aşırı kontrolcü davranışlarla karakterize edilen öğretim stillerini kullanmaya eğilimli oldukları görülmüştür (Debbag & Fidan, 2020).

Alan yazında okul öncesinden üniversiteye kadar öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarını inceleyen (Çapçı & Durmuşoğlu, 2022; Ağcadağ Çelik, 2019; Akdeniz, 2018; Tanış & Özgün, 2022; Baloğlu Uğurlu & Akdovan, 2019; Ulukaya, 2020; Ateş, 2017; Engin & Genç, 2015; Başbay & Bektaş, 2009; Ekinci, 2019), mülteci çocukların eğitim sürecinde yaşadıkları zorluklara değinen (Şeker & Sirkeci, 2015; Şeker & Aslan 2015; Avcı, 2019; Başar vd., 2018; Aydın & Kurtulmuş, 2018; Mosselson, 2006; Bennett, 2007) ve öğretmen tutumlarına yönelik çalışmalar yer almaktadır (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2012; Akar Kayserili & Gündoğdu, 2010; Özyürek & Erbay, 2015; Dönmez & Karasulu Kavuncuoğlu, 2019). Yeni okula uyum sürecinde öğretmenlerin kilit rolü olan çok kültürlü yeterlik algılarının belirlenmesi, olası müdahaleye olanak sağlanması açısından oldukça önemlidir. Yapılan çalışmalar öğretmenlerinin çok kültürlü yeterlik algı düzeyleri ve yeterlik algılarının yaş, eğitim düzeyi, iki dillik vb. faktörlerden ne düzeyde etkilendiğini ortaya koymayı amaçlamış çalışmalardır. Mülteci çocukların yeni bir ülkeye geldiklerindeki temel sorunların belirlenmesini amaçlayan çalışmalarda geçim kaynaklarının yetersizliği, barınma problemi, eğitim farkındalıklarının olmayışı, sosyal ilişkilerdeki zorluklar, kültürel farklılıklar, dil eksikliği ve çocuk işçiliği uyum sağlama süreçlerindeki zorluklar olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine olan inanç ve mesleki tutumları, mesleki başarılarının yanı sıra öğrencileriyle iletişimlerini de etkilediğinden (Dokumacı Sütçü & Oral, 2021) öğretmenlerin çokkültürlü yeterliğe ilişkin algılarının tutumları üzerinde etkili olması beklenebilir.

Günümüzde dünya genelinde yaşanan savaş veya doğal afetler gibi pek çok nedenle göç olaylarının giderek arttığı düşünülürse, çokkültürlü toplumların sayısının da artacağı ve

çokkültürlülüğün yaşamın ayrılmaz bir parçası olacağı söylenebilir. Okul çağındaki çocukların ise içinde bulunduğu yeni topluma uyum sağlamasında, belki de en önemli faktör devam ettiği okuldaki öğretmenlerin tutumları olacaktır. Çocukların okulla ilk karşılaştıkları eğitim kademesi ve dolayısıyla ilk öğretmenle karşılaştıkları yer okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algısı ve mülteci çocuklara yönelik tutumlarını yordayan değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin çokkültürlü yeterlik algısı ve mülteci çocuklara yönelik tutumu ile ikisi arasındaki ilişki, demografik değişkenlerin ve çokkültürlü yeterlik algısının öğretmenlerin mülteci çocuklara yönelik tutumunu yordama düzeyi incelenmiştir.

Yöntem

Model

Çalışma betimsel ve ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Betimsel araştırma, belirli bir olguyu veya durumu yorumlamaktan ziyade tanımlama, detaylandırma veya açıklama fırsatı sunar. İlişkisel araştırmalar ise iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü herhangi bir manipülasyon olmaksızın ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Creswell, 2012; Johnson & Christensen, 2012).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda, Türkiye genelinde farklı illerde görev yapan 645 okul öncesi öğretmeni yer almıştır. Öğretmenlerin %76,3'ü kadın, %23,7'si erkek; %37,4'ü 18-25 yaş, %46,8'i 26-35 yaş, %15,8'i 36 yaş ve üzeri yaş aralığında; %23,6'sı ön lisans, %64,7'si lisans, %11,8'i lisans üstü mezunu; %60,6'sı devlet okulunda ve %39,4'ü özel okulda çalışmakta; %55,5'i 0-5 yıl, %29,9'u 6-10 yıl, %1,6'sı 11 yıl ve üzeri kıdem sahibidir. Öğretmenlerin %24'ü mültecilerle ilgili hizmet içi eğitim almış, %76'sı almamıştır; %33,2'sinin sınıfında daha önce mülteci çocuk olmuş, %66,8'inin ise olmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada, okul öncesi öğretmenlerine Kişisel Bilgi Formu, Çok kültürlü Yeterlik Algısı Ölçeği ve Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu; öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, öğrenimi, çalıştığı kurum türü, kıdem yılı, konuyla ilgili hizmet içi eğitim alma ve sınıfında daha önce mülteci çocuk bulunma durumuna ilişkin soruları kapsamaktadır.

Çokkültürlü Yeterlik Algısı Ölçeği; Başbay ve Kağnıcı (2011) tarafından geliştirilmiş, toplam 41 madde ve Farkındalık, Bilgi ve Beceri alt boyutları bulunan, beşli likert türünde bir ölçektir. Ölçekten en az 41 ve en fazla 205 puan alınmaktadır. Puandaki artış çokkültürlü eğitim konusunda yeterlik algısının yüksek olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Toplam Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,95 olan ölçeğin bu çalışmadaki güvenilirlik katsayıları İletişim alt boyutu için 0,90, Uyum alt boyutu için 0,88, Yeterlik alt boyutu için 0,77 ve tüm ölçek için 0,91 bulunmuştur.

Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği; Sağlam ve Kanbur (2017) tarafından geliştirilmiş, toplam 24 madde ve İletişim, Uyum, Yeterlik alt boyutları bulunan, dörtlü likert türünde bir ölçektir. Ölçekten en az 24 ve en fazla 96 puan alınmaktadır. Puandaki artış mülteci öğrencilere yönelik olumlu

tutumun yüksek oluşu şeklinde yorumlanmaktadır. Toplam Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,91 olan ölçeğin bu çalışmadaki güvenilirlik katsayıları Farkındalık alt boyutu için 0,82, Beceri alt boyutu için 0,80, Bilgi alt boyutu için 0,85 ve tüm ölçek için 0,90 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinden önce ölçek puanlarının normallik dağılımı Kolmogorov-Smirnov Testi kullanılarak incelenmiş ve anlamlılık değeri 0,05'in altında bulunmuştur. Çarpıklık değerleri Çokkültürlü Yeterlik Algısı Ölçeği Farkındalık alt boyutunda, Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği İletişim alt boyutunda +2'nin üzerinde; basıklık değerleri yalnızca Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği İletişim alt boyutunda ± 2 aralığında bulunmuştur. Tüm boyutlarda normallik değerleri karşılanmadığından, histogram grafikleri incelenmiş ve uç değerlere sahip 13 veri çıkarılmıştır. Daha sonra yapılan incelemelerde histofram ve Q-Q plot grafiklerinin normal dağılıma uygun olduğu yorumlanmış, ayrıca kişisel değişkenlere göre verilerin homojen dağıldığı gözlenmiştir. Son olarak varyasyon katsayıları incelendiğinde her iki ölçek alt boyutlarında 0,3'ün altında değerler gözlenmiştir. Buna göre verilerin normallik ölçütünü sağladığına karar verilmiştir (Uysal & Kılıç, 2022).

Verilerin betimsel analizleri yapılmış, değişkenler arası ilişkinin belirlenerek önemli olguların ortaya konması amacıyla (Fraenkel & Wallen, 2006) Pearson Korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin mülteci çocuklara yönelik tutumlarının yordanmasına ilişkin değerlendirme yapılmadan önce bağımsız değişkenler arası ilişki incelenmiş ve korelasyonların 0,70'ten küçük değer aldığı görülmüştür. Regresyon analizi için tolerans değerleri 0,20'den büyük, VIF değeri 10'dan küçük bulunmuştur. Mülteci çocuklara yönelik tutumun bağımlı değişken olarak atandığı ve mülteci çocuklara yönelik tutuma çokkültürlü yeterliğin etkisinin belirlenmesinde basit doğrusal regresyon, kişisel değişkenlerin çok kültürlü yeterlik algısı ve mülteci çocuklara yönelik tutuma etkisinin belirlenmesinde ise değişkenlerin tümünün birden modele dahil edilmesi şeklinde standart yöntemin kullanıldığı çoklu regresyon uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2017; Can, 2017). Analizlerin SPSS 26 ortamında yapıldığı çalışmada, veriler için belirlenen güven aralığı %95 alınmıştır.

Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algısı ve mülteci çocuklara yönelik tutum düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan betimsel analiz sonuçları Tablo 1'de, çokkültürlü yeterlik algısı ile mülteci çocuklara yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik yapılan korelasyon analizi sonuçları ise Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1. Ölçek Puanları Betimsel Analiz Sonuçları

Ölçekler ve Alt Boyutları	N	Minimum	Maximum	Mean	S
Çokkültürlü Yeterlik Algısı Ölçeği					
Farkındalık	645	40,00	80,00	63,48	8,77
Beceri	645	40,00	80,00	61,28	7,68
Bilgi	645	21,00	45,00	34,86	5,29
Toplam	645	111,00	201,00	159,63	18,50
Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği					
İletişim	645	22,00	44,00	38,21	5,34
Uyum	645	12,00	36,00	26,99	5,18
Yeterlik	645	5,00	16,00	11,83	2,63
Toplam	645	47,00	96,00	77,04	11,25

Tablo 1’de görüldüğü gibi okul öncesi öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algısı Ölçeği ve Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği alt boyut ve toplam puanları minimum ve maksimum değerlerine göre incelenmiştir. Öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algısı Ölçeği ortalama puanları Farkındalık alt boyutunda 63,48, Beceri alt boyutunda 61,28, Bilgi alt boyutunda 34,86 ve toplamda 159,63’tür. Ortalama puanlar alt boyut ve toplam puanlarda minimum ve maksimum puanlara göre değerlendirildiğinde, okul öncesi öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarını ortanın üzerinde yüksek olarak değerlendirdikleri; önem sırasına göre farkındalık, bilgi ve beceri düzeyleri şeklinde bir sıralama olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği ortalama puanları İletişim alt boyutunda 38,21, Uyum alt boyutunda 26,99, Yeterlik alt boyutunda 11,83 ve toplamda 77,04’tür. Ortalama puanlar alt boyut ve toplam puanlarda minimum ve maksimum puanlara göre değerlendirildiğinde, okul öncesi öğretmenlerin mülteci çocuklara yönelik tutumlarını ortanın üzerinde olarak değerlendirdikleri; önem sırasına göre ise iletişim, uyum ve yeterlik düzeyleri şeklinde bir sıralama olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algısı ile Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği Puanları Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Çokkültürlü Yeterlik Algısı Ölçeği	Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği			
	İletişim	Uyum	Yeterlik	Toplam
Farkındalık	0,500**	0,222**	0,153**	0,376**
Beceri	0,528**	0,316**	0,236**	0,452**
Bilgi	0,450**	0,365**	0,324**	0,457**
Toplam	0,585**	0,341**	0,263**	0,496**

**p<0,001

Tablo 2’ye göre okul öncesi öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algısı Ölçeği tüm alt boyut ve toplam puanları ile Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği tüm alt boyut ve toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,001$). Bu ilişkiler Çokkültürlü Yeterlik Algısı Ölçeği alt boyut ve toplam puanları ile Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği İletişim ve toplam puanları arasında orta düzeyde iken Uyum ve Yeterlik alt boyutlarında zayıf düzeydedir. Sonuç olarak öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algıları (farkındalık, bilgi ve becerileri) arttıkça mülteci çocuklara yönelik tutumları (iletişim, uyum ve yeterlik) da artmakta veya çokkültürlü yeterlik algıları azaldıkça mülteci çocuklara yönelik olumlu tutumları azalmaktadır.

Okul öncesi öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algısının mülteci çocuklara yönelik tutumlarını ne derece yordadığını belirlemek için yapılan basit regresyon analizi sonucu Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algısının Mülteci Çocuklara Yönelik Tutumunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonucu

Değişken	B	Standart Hata B	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	28,847	3,345	-	8,623	0,000	-	-
Çokkültürlü Yeterlik Algısı Ölçeği	0,302	0,021	0,496	14,503	0,000	0,496	0,496

R=0,496; $\Delta R^2=0,246$; $F_{(1, 644)}=210,349$; $p=0,000$

Tablo 3'te okul öncesi öğretmenlerin çökkültürlü yeterlik algılarının mülteci çocuklara yönelik tutumlarının pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($F_{(1, 644)}=210,349$, $\Delta R^2=0,246$, $p<0,001$). Çökkültürlü yeterlik algısı, öğretmenlerin mülteci çocuklara yönelik tutumlarının yaklaşık %25'ini açıklamaktadır. Öğretmenlerin çok kültürlü yeterlik algısındaki bir birimlik artış mülteci çocuklara yönelik tutumlarında 0,496 birim artışa neden olmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerin çok kültürlü yeterlik algısının mülteci çocuklara yönelik tutumlarını yordamasına ilişkin matematiksel model *Çökkültürlü Yeterlik Algısı Ölçeği*=0,302 şeklinde ifade edilebilir.

Okul öncesi öğretmenlerin çökkültürlü yeterlik algısı ve mülteci çocuklara yönelik tutumlarını açıklayabilecek demografik değişkenlerin belirlenmesinde çoklu regresyon tekniği kullanılmıştır. Yordayıcı değişkenler süresiz değişkenlerdir ve dummy değişken olarak kodlandıktan sonra analize dahil edilmişlerdir. Öğretmenlerin kıdem yılı 0-10 yıl ve 11 yıl ve üzeri olarak kodlanarak iki kategori oluşturulmuştur. Cinsiyet, kurum, kıdem yılı, hizmet içi eğitim alma ve sınıfında mülteci olma durumları iki kategorili nitel değişkenler olduğundan öğretmenlerin kadın olma, devlet kurumunda çalışma, 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip olma, hizmet içi eğitim alma ve sınıfında mülteci çocuk olma durumları 1 olarak kodlanmış ve analize dahil edilmiştir. Demografik değişkenlerin çökkültürlü yeterlik algısını ne derece yordadığını belirlemek için yapılan çoklu regresyon analizi sonucu Tablo 4'te, mülteci çocuklara yönelik tutumunu ne derece yordadığını belirlemek için yapılan regresyon analizi sonucu ise Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4. Çökkültürlü Yeterlik Algısının Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonucu

Değişken	B	Standart Hata B	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	153,473	1,754	-	87,473	0,000	-	-
Cinsiyet (kadın)	3,561	1,699	0,082	2,096	0,036	0,093	0,083
Çalıştığı kurum (devlet)	4,091	1,486	0,108	2,753	0,006	0,112	0,108
Kıdem (11 yıl ve üzeri)	-2,832	2,077	-0,054	-1,363	0,173	-0,028	0,054
Hizmet içi eğitim (almış)	0,417	1,975	0,010	0,211	0,833	0,059	0,008
Sınıfında mülteci çocuk (var)	3,840	1,806	0,098	2,126	0,034	0,098	0,084
R=0,177; $\Delta R^2=0,031$; $F_{(5, 639)}=4,142$; $p=0,001$							

Tablo 4'te okul öncesi öğretmenlerin cinsiyeti (kadın), çalıştığı kurum türü (devlet), kıdem yılı (11 yıl ve üzeri), hizmet içi eğitim alma durumu (almış) ve sınıfından mülteci çocuk olma durumu (var) değişkenlerinin çökkültürlü yeterlik algısının manidar bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($F_{(5, 639)}=4,142$, $R=0,177$, $\Delta R^2=0,031$, $p=0,001$). Bu değişkenler birlikte öğretmenlerin çökkültürlü yeterlik algısında toplam varyansın %3'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre değişkenlerin öğretmenlerin çökkültürlü yeterlik algısı üzerindeki görece önem sırası çalıştığı kurum (devlet) ($\beta=0,108$), sınıfından mülteci çocuk olma durumu ($\beta=0,098$), cinsiyet (kadın) ($\beta=0,82$), hizmet içi eğitim almış olma ($\beta=0,010$) ve kıdem yılı ($\beta=-0,054$) değişkenleridir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri dikkate alındığında, cinsiyet, hizmet içi eğitim alma ve sınıfında mülteci çocuk olma değişkenlerinin çökkültürlü yeterlik algısının pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı yordayıcısı olduğu görülmektedir. Yordayıcı değişkenlerle çökkültürlü yeterlik algısı arasındaki ilişkilere bakıldığında cinsiyet (kadın olma) ile $r=0,093$, diğer değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r=0,083$, çalıştığı kurum (kamu) ile $r=0,112$, diğer değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r=0,108$, sınıfında mülteci çocuk olma (mülteci çocuk var) ile $r=0,098$, diğer değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r=0,084$ düzeyinde korelasyon gözlenmektedir.

Öğretmenlerin sınıfındaki mülteci çocuklara yönelik tutumlarının yordanmasına ilişkin matematiksel model şu şekilde ifade edilebilir: *Cinsiyet (kadın)=3,561, Çalıştığı Kurum (devlet)=4,091, Sınıfında Mülteci Çocuk (var)=3,840.*

Tablo 5. Mülteci Çocuklara Yönelik Tutumun Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonucu

Değişken	B	Standart Hata B	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	75,804	1,074		70,613	0,000	-	-
Cinsiyet (kadın)	-0,230	1,040	-0,009	-0,221	0,825	-0,002	-0,009
Çalıştığı kurum (devlet)	1,081	0,910	0,047	1,188	0,235	0,044	0,047
Kıdem (11 yıl ve üzeri)	-1,857	1,271	-0,058	-1,461	0,144	-0,035	-0,058
Hizmet içi eğitim (almış)	1,806	1,209	0,069	1,494	0,136	0,103	0,059
Sınıfında mülteci çocuk (var)	1,792	1,105	0,075	1,622	0,105	0,102	0,064

R=0,138; $\Delta R^2=0,019$; $F_{(5, 639)}=2,466$; $p=0,032$

Tablo 5'te okul öncesi öğretmenlerin cinsiyeti (kadın), çalıştığı kurum türü (devlet), kıdem yılı (11 yıl ve üzeri), hizmet içi eğitim alma durumu (almış) ve sınıftan mülteci çocuk olma durumu (var) değişkenlerinin mülteci çocuklara yönelik tutumun manidar bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($F_{(5, 639)}=2,466$, $R=0,138$, $\Delta R^2=0,019$, $p=0,032$). Bu değişkenler birlikte öğretmenlerin mülteci çocuklara yönelik tutumlarında toplam varyansın %2'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre değişkenlerin öğretmenlerin mülteci çocuklara yönelik tutumları üzerindeki göreceli önem sırası sınıfında mülteci çocuk olma durumu ($\beta=0,075$), hizmet içi eğitim almış olma ($\beta=0,069$), çalıştığı kurum (devlet) ($\beta=0,047$), cinsiyet (kadın) ($\beta=-0,009$) ve kıdem yılı ($\beta=-0,058$) değişkenleridir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri dikkate alındığında, yordayıcı değişkenlerin tek başına öğretmenlerin mülteci çocuklara yönelik tutumunun anlamlı bir yordayıcısı olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algısının mülteci çocuklara yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, aynı zamanda öğretmenlerin demografik bazı özelliklerinin çokkültürlü yeterlik algıları ve mülteci çocuklara yönelik tutumlarına etkisi de incelenmiştir. Yapılan analizler doğrultusunda elde edilen sonuçlar aşağıda verilerek tartışılmış ve bazı öneriler geliştirilmiştir.

Çalışmada okul öncesi öğretmenlerin mülteci çocuklara yönelik olumlu tutumlarını ve çokkültürlü yeterlik algılarını ortanın üzerinde yüksek olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Olaylara veya bireylere çokkültürlü bir bakış açısıyla bakabilen okul öncesi öğretmenlerinin, mülteci çocuklara yönelik olumlu tutumlar sergilemesi beklenebilir. Nitekim yapılan ilişkisel analizlerde, okul öncesi öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algıları arttıkça mülteci çocuklara yönelik olumlu tutumlarının da arttığı, regresyon analizinde de öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algısının mülteci çocuklara yönelik tutumlarını yordadığı saptanmıştır. Çokkültürlü yeterlik algısının, öğretmenlerin mülteci çocuklara yönelik tutumlarının %25'ini açıkladığı ve çok kültürlü yeterlik algısındaki bir birimlik artışın öğretmenlerin mülteci çocuklara yönelik tutumlarında 0,496 birim artışa neden olduğu görülmüştür. Alan yazında bu bulguları destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur (Bulut & Başbay, 2015; Yıldırım, 2016; Dolapçı & Kavgacı, 2020; Çiftçi vd., 2019; Akman, 2020). Börü ve Boyacı (2016) da çokkültürlü yeterlik algısına

sahip öğretmenlerin son derece empatik olduklarını, tek kültürlü olanlara göre daha olumlu, daha destekleyici ve daha sıcak tavırlara sahip olduklarını belirlemişlerdir. Okul öncesi öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime yönelik olumlu bakış açılarının sınıflarındaki mülteci çocuklara yönelik tutumlarına da olumlu yansıdığı söylenebilir.

Çalışmada, okul öncesi öğretmenlerin cinsiyeti (kadın), çalıştığı kurum (devlet), kıdem yılı (11 yıl ve üzeri), konuyla ilgili hizmet içi eğitim almış ve sınıfında mülteci çocuk olma gibi demografik değişkenlerin birlikte öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algısının %3'ünü açıkladığı; kadın olma, devlet okulunda çalışma ve sınıfında mülteci çocuk olma durumlarının okul öncesi öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Yordayıcı değişkenlerin birlikte öğretmenlerin okul öncesi öğretmenlerin mülteci çocuklara yönelik tutumlarının %2'sini açıkladığı, fakat değişkenlerin tek başına mülteci çocuklara yönelik tutumunun anlamlı bir yordayıcısı olmadığı belirlenmiştir.

Alan yazında kadın öğretmenlerin erkek meslektaşlarına kıyasla (McCue & Gopoiian, 2000), erkek öğretmenlerin kadın meslektaşlarına kıyasla mülteci öğrencilere yönelik daha duyarlı olduklarını (Nar, 2008; Korkut & Babaoğlu, 2012) ve kadın veya erkek olmanın etkili bir faktör olmadığını ortaya koyan (Köse vd., 2017; İlksen Kanbur, 2017) çalışmalar olduğu görülmüştür. Çalışma bulgularındaki farklılık, geleneksel olarak öğretmenliğin kadın rolüne uygunluğuna ilişkin toplumsal cinsiyet algısından ya da olaylara bakış açısının cinsiyete göre farklı olmasından kaynaklanmış olabilir. Gilligan'ın ahlaki gelişimle ilgili çalışmalarında cinsiyetler arasında farklılık olduğu savunulmuş ve bakım ahlakı modelinde feminen özgü koruma, sorumluluk ve bakım üzerine, adalet ahlakı modelinde ise maskülen, eşitlik ve bireysel haklar temelinde düşünmeye odaklanılmıştır (Gilligan, 1993; Moreno-Segura vd. 2023; Stern vd., 2005). Gilligan, kadınların karşılaştıkları ahlaki konularda karar verirken başkalarının bakım ve korunmasını göz önünde bulundurarak incitmekten sakınan, korumacı, şefkatli davranırken erkeklerin kadınlardan daha fazla adalet ve eşitlik ilkelerine önem verdiklerini savunmuştur (Friedman, 2008). Bu açıdan bakıldığında, kadın öğretmenlerin mülteci çocuklara daha duyarlı olabileceği düşünülebilir.

Alan yazında sınıfında mülteci öğrencisi olan ve (Taştekin vd., 2016; Vervaeet vd., 2017), konuyla ilgili hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri sonucuna ulaşan ve mevcut çalışma bulgularını destekleyen araştırmalar mevcuttur (Capella-Santana, 2003; Cho & DeCastro-Ambrosetti, 2005; Özdemir, 2016; Damgacı & Aydın, 2013; Bodur, 2012; Başbay & Bektaş, 2009). Bu durum, Türkiye genelinde mülteci sayısının artışına bağlı olarak öğretmenlere mülteci çocukların eğitimleri konusunda MEB ve bazı kurumlarca çeşitli projeler geliştirilmesi, hizmet içi eğitimler gerçekleştirilmesi (MEB, 2017) ve bu konuda çeşitli çalışmaların yürütülmesiyle açıklanabilir. Özyürek vd. (2019), farklı yaş grubundan bireylerle yaptıkları çalışmada, Türkiye'deki bireylerin Suriyeli mültecilere maddi ve manevi destek verdikleri, fakat en kısa sürede ülkelerine dönmeleri gerektiği kanaatinde olduklarını, bu mümkün olmadığında ise eğitim programlarında düzenleme ve ülke vatandaşlarını bilinçlendirme çalışmaları yapılmasını önerdiklerini belirlemişlerdir. Türkiye'deki mültecilerin çoğunlukla Suriye'deki iç savaştan kaçan bireylerden oluşması ve iki ulus arasında kültürel yakınlığın olması, savaşın kadınları ve çocukları yakından etkilemesi gibi nedenler Türkiye'deki öğretmenlerin mültecilere olumlu bakış geliştirmelerinde etkili olmuş olabilir.

Sonuç olarak, okul öncesi öğretmenlerinin demografik bazı değişkenlerinin kısmen çokkültürlü yeterlik algılarını ve mülteci çocuklara yönelik tutumlarını, çokkültürlü yeterlik algılarının da mülteci çocuklara yönelik tutumlarını yordadığı saptanmıştır. Dünya genelinde yaşanan gelişmeler sonucunda, çokkültürlülüğün gelecekte bugün olduğundan daha fazla olacağı öngörülebilir. Bu nedenle, mülteci aileler ve özellikle çocukların yeni dahil oldukları topluma uyumu veya toplumda çokkültürlülüğe ilişkin bakış açısının olumlu olması konusunda bazı önlemlerin alınması önemli görünmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin mülteci çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim almaları ve mülteci çocuklarla bu deneyimi yaşamaları durumunda çokkültürlü yeterlik algılarının artacağı, çokkültürlü yeterlik algılarının artmasıyla da mülteci çocuklara yönelik olumlu tutumlarında artış olacağı söylenebilir. Elde edilen sonuçlar ve alan yazın ışığında bazı önerilerde bulunulabilir:

- Okul öncesi öğretmenlerinin çokkültürlü yeterliklerine katkı sağlaması için konuyla ilgili hizmet içi eğitimlere katılmaları, sınıflarına mülteci çocuk kabul etme konusunda istekli davranmaları ve eksikliklerini duydukları konularda kendilerini geliştirmeye yönelik girişimlerde bulunmaları önerilebilir.
- Öğretmen tutumlarının kişisel bazı özellikler yanında çevresel durumlardan da etkilendiği düşünüldüğünde, çokkültürlülük ve mülteci çocuklar konusunda yapılacak eğitimlerle çocuk, aile ve diğer personelin farkındalığının artırılması sağlanabilir.
- Okul öncesi öğretmenlerle yapılan bu çalışma, diğer öğretim kademelerinden öğretmenlerle de yapılarak farklı değişkenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları yordayıp yordamadığına ilişkin veriler elde edilebilir. Bu durum üzerinde etkili olabilecek öğretmenlik tutumları, sınıf yönetimi, özyeterliği veya bulunduğu çevre, öğrenci kapasitesi, öğrenim kademesi gibi kuruma ilişkin bazı özelliklerin etkisinin incelendiği çalışmalar yapılabilir.
- Mülteci aileler ve çocuklarının, halen içinde yaşadıkları topluma aitlik duygusu geliştirebilmeleri, umutlarının yeşertilmesi, ekonomik, sosyal ve akademik geleceklerinin daha iyi olması ve eğitimlerine öncelik verilmesi için okullar, yerel yönetimler veya bakanlıklar düzeyinde çalışmalar yapılması, mevcut çalışmalar ve mültecilerin sorunlarına çözüm olabilecek ulusal veya uluslararası projeler planlanıp yürütülmesi önerilebilir.

Kaynaklar

- Acquah, E. O., Tandon, M., & Lempinen, S. (2016). Teacher diversity awareness in the context of changing demographics. *European Educational Research Journal*, 15(2), 218-235. <https://doi.org/10.1177/1474904115611676>.
- Ağcadağ Çelik, İ. (2019). Sınıf öğretmenleri gözünden Suriyeli mülteci çocuklar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 663-679. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3615>
- Akar Kayserili, T., & Gündoğdu, K. (2010). Okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumları ile duygusal zekâları arasındaki ilişki. *Millî Eğitim Dergisi*, 40(187), 104-121.
- Akdeniz, Y. (2018). *Türkiye’de yaşayan Suriyeli mülteci öğrencilerin uyum sorunları: Şanlıurfa ili örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Akman, Y. (2020). Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ile çokkültürlü eğitim algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49, 247-262.

- Ameny-Dixon, G. M. (2013). Why multicultural education is important higher education now than ever: A global perspective. *International Journal of Scholarly Academic Intellectual Diversity*, 6(1), 1-12
- Avcı, F. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden mülteci öğrencilerin sınıf ortamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Language Teaching and Educational Research*, 2(1), 57-80.
- Aydın, S., & Kurtulmuş, Z. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin göçmen çocukların eğitim sorunları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22, 23- 250.
- Balkan, B., & Tumen, S. (2016). Immigration and prices: Quasi-experimental evidence from Syrian refugees in Turkey. *Journal of Population Economics*, 29(3), 657-686. <https://doi.org/10.1007/s00148-016-0583-2>
- Baloğlu Uğurlu, N., & Akdovan, N. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenleri perspektifinden mülteci öğrenciler. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 782-801.
- Banks, J. A. (2016). *Cultural diversity and education: Foundations, curriculum, and teaching* (6th ed.). Routledge.
- Başar, M., Akan, D., & Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Education Journal*, 26(5), 1571-1578.
- Başbay, A., & Bektaş, Y. (2009). Çok kültürlülük Bağlamında Öğretim Ortamı ve Öğretmen Yeterlilikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34(152), 30-43.
- Başbay, A., & Kağnıcı, Y. (2011). Çokkültürlü yeterlik algıları ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36, 199-212.
- Bennett, C. I. (2007). *Comprehensive Multicultural Education: Theory and Practice* (6th ed.). Allyn and Bacon.
- Beutel, D., & Tangen, D. (2018). The impact of intercultural experiences on preservice teachers' preparedness to engage with diverse learners. *Australian Journal of Teacher Education*, 43(3), 168-179.
- Bingöl, A. S., & Özdemir, M. Ç. (2014). Almanya ve Hollanda'da Türk Göçmen işçi çocuklarına uygulanan eğitim politikaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 134-157.
- Bodur, Y. (2012). Impact of course and fieldwork on multicultural beliefs and attitudes. *The Educational Forum*, 76(1), 41-56.
- Bozan, İ. (2014). *Türkiye'de iç göç hareketleri ve göçün eğitim üzerindeki etkisi: Bir durum çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi.
- Börü, N., & Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği. *Electronic Turkish Studies*, 11(14), 123-158.
- Brown, MR (2007). Tüm öğrencileri eğitmek: Kültürel açıdan duyarlı öğretmenler, sınıflar ve okullar yaratmak. *Okulda ve klinikte müdahale*, 43 (1), 57-62.
- Bulut, C., & Başbay, A. (2015). Öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 3(23), 957-978.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Pegem.
- Can, A. (2017). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi* (5. basım). Pegem Akademi.
- Capella-Santana, N. (2003). Voices of teacher candidates: Positive changes in multicultural attitudes and knowledge. *The Journal of Educational Research*, 96(3), 182-190.
- Cho, G., & DeCastro-Ambrosetti, D. (2005). Is ignorance bliss? Pre-service teacher's attitudes toward multicultural education. *The High School Journal*, 89(2), 24-28
- Christie, P., & Sidhu, R. (2002). Responding to globalisation: Refugees and the challenges facing Australian schools. *Mots Pluriel*, 21, 1-10.
- Creswell, J. W. (2012). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing among Five Approaches*. Sage.
- Çapçı, S., & Durmuşoğlu, M. C. (2022). Examination of Preschool Teachers' Multicultural Competence Perceptions. *Education and Science*, 47(211), 27-45. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2022.11046>
- Çiftçi, T., Arseven, İ., Arseven, A., & Orhan, A. (2019). Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Sivas ili örneği). *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 8(4), 1082-1101.
- Damgacı, F., & Aydın, H. (2013). Türkiye'deki eğitim fakültelerinde görev yapan akademisyenlerin çokkültürlü eğitime ilişkin görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 314-331.

- Debbaç, M., & Fidan, M. (2020). Relationships between Prospective Teachers' Multicultural Education Attitudes and Classroom Management Styles. *International Journal of Progressive Education* 16(2): 111–122. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2020.241.8>.
- Dokumacı Sütçü, N., & Oral, B. (2021). Öğretmenlerin Mesleğine Yönelik Tutumlarını Yordayan Değişkenlerin CHAID Analizi Kullanılarak İncelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 10(2), 799-824.
- Dolapçı, E., & Kavgacı, H. (2020). Öğretmenlerin Çok Kültürlü Özyeterlik Algısı ve Okul İklimi ile Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 52(52), 687-706.
- Dönmez, Ö., & Karaslu Kavuncuoğlu, M. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki dayanıklılık inançları, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Temel Eğitim*, 1(1), 48-59.
- Durmuşoğlu Saltalı, N. (2022). Preschool teachers' ability to manage problem behaviours in their classroom: can it be predicted by teacher self-efficacy and emotional literacy. *Journal of Teacher Education and Lifelong Learning*, 4(1), 1-11.
- Ekinci, Ö. (2019). *Ortaöğretim okulu öğretmenlerinin kültürel zekâ düzeyleri ile çok kültürlü yeterlik algılarının incelenmesi* (Doktora Tezi). Necmettin Erbakan University.
- Engin, G., & Genç, S. Z. (2015). Attitudes teacher candidates towards multicultural education (Canakkale Onsekiz Mart University Example). *Route Educational and Social Science Journal*, 2(2), 30-39.
- Ereş, F. (2015). Türkiye'de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. Çankırı Karatekin Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 17-30.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education* (6th ed.). McGraw-Hill.
- Friedman, M. (2008). Care ethics and moral theory: Review essay of Virginia held, the ethics of care. *Philosophy and Phenomenological Research*, 77(2), 539–555.
- Gay, G. (2018). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice*. Teachers College press.
- Gilligan, C. (1993). *In a Different Voice: Psychological Theory and Women'S Development*. Harvard University Press. First published 1982
- Hall, S. (2000). *Conclusion: The multi-cultural question*. In B. Hess (Ed.), *Un/settled multiculturalisms: Diasporas, entanglements, 'transruptions'* (pp. 209–241). Zed Books
- İlksen Kanbur, N. (2017). *İlkokulda görev yapan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Johnson, B., & Christensen, L. B. (2012). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches* (4th ed.). United Kingdom, London: SAGE Publications Ltd.
- Karacabey, M. F., Özdere, M., & Bozkuş, K. (2019b). The Attitudes of Teachers towards Multicultural Education. *European Journal of Educational Research*, 8(1), 383–393. <https://doi.org/10.12973/eujer.8.1.383>.
- Karatas, S. (2015). Teachers' views on multicultural education: Sample of Antalya. *Anthropologist*, 19(2), 373-380
- Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Hardy, I., Grootenboer, P., & Bristol, L. (2014). *Changing practices, changing education*. Springer Singapore. <https://doi.org/10.1007/978-981-4560-47-4>.
- Korkut, K., & Babaoğlu, E. (2012). Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik inançları. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16), 269-282.
- Köse, N. (2019). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Continuous Vocational Education and Training*, 2(1), 16-29.
- Maya, İ. (2016). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin çok kültürlü sınıf ortamlarında sınıf yönetiminde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlar için kullandıkları stratejiler (Ed.: K. Beycioğlu, N. Özer, D.

- Koşar ve İ. Şahin), *Eğitim Yönetimi Araştırmaları* içinde (ss. 428-434). Ankara: Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/978-605-318-393-8>.
- McCue, C. P., & Gopoiian, J. D. (2000). Dispositional empathy and the political gender gap. *Women & Politics*, 21(2), 1-20. https://doi.org/10.1300/J014v21n02_01
- Moreno-Segura, Noemí, Laura Fuentes-Aparicio, Sergio Fajardo, Felipe Querol-Giner, Hady Atef, Amalia Sillero-Sillero, and Elena Marques-Sule. 2023. Physical Therapists' Ethical and Moral Sensitivity: A STROBE- Compliant Cross-Sectional Study with a Special Focus on Gender Differences. *Healthcare*, 11(3), 333.
- Mosselson, J. (2006). Roots and routes: A re-imagining of refugee identity constructions and the implications for schooling. *Current Issues in Comparative Education*, 9(1), 20-29.
- Nar, B. (2008). *Göçün eğitime ve eğitim yönetimine etkileri (Dilovası örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Özdemir, Ç. (2016). *Sivas ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisine ilişkin görüşlerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi.
- Özyürek, A., & Erbay, F. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik tutumları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 31-48.
- Özyürek, A., Kapçı, P., & Yılcı, S. (2019). Farklı yaş grubundan bireylerin türkiye'deki suriyeli mültecilerin durumu hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 56-69.
- Polat, S. (2009). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özellikleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 154-164.
- Polat, S., & Rengi, Ö. (2014). Sınıf öğretmenlerinin kültürel farklılık algıları ve kültürlerarası duyarlılıkları. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 6(3), 135-156.
- Sağlam, H. İ., & Kanbur, N. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323. <https://doi.org/10.19126/suje.335877>
- Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme önerisi. *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81.
- Sohrabi, H. (2019). A Durkheimian critique of contemporary multiculturalism. *Ethnic and Racial Studies*, 42(8), 1288-1304.
- Stern, P. C., Dietz, T., & Kalof, L. (2005). *Value Orientations, Gender and Environmental Concern. Environmental Values*. Earthscan.
- Şeker, B. D., & Aslan Z. (2015). Refugee Children in the Educational Process: An Social Psychological Assessment. *Journal of Theoretical Educational Science*, 8(1), 86-105.
- Şeker, B. D., & Sirkeci, I. (2015). Challenges for Refugee Children at School in Eastern Turkey. *Economics & Sociology*, 8(4), 122-133.)
- Tamış, İ., & Özgün, Ö. (2022). Sığınmacı Çocuklarla Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Deneyimleri: Çokkültürlü Bir Bakış Açısı. *Ege Eğitim Dergisi*, 23, 23-39.
- Tortop, H. S. (2014). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 16-26.
- Ulukaya Öteleş, Ü. (2020). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Çokkültürlü Eğitimin Yansımaları. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 16(3), 500-516.
- Uysal, İ., & Kılıç, A. (2022). Normal dağılım ikilemi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(1), 220-248.
- Vervaet, R., Van Houtte, M., & Stevens, P. A. J. (2017). Multicultural teaching in Flemish secondary schools: The role of ethnic school composition, track, and Teachers' ethnic prejudice. *Education and Urban Society*, 50(3), 274-299. <https://doi.org/10.1177/0013124517704290>
- Yıldırım, S. (2016). *Kosova'daki öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik bilgi, inanç, tutum ve öz yeterliklerinin sınıf içi uygulamalarıyla ilişkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi.

EXTENDED ABSTRACT

The Preschool Teachers' Perception of Multicultural Competence' Level of Prdedict Their Attitudes Towards Refugee Children

The increasing frequency of migration worldwide, driven by factors such as conflicts and natural disasters, suggests a corresponding rise in multicultural societies, making multiculturalism a fundamental aspect of contemporary life. The adaptation of school-age children to their new environments hinges significantly on the attitudes of their teachers. Preschools serve as children's initial exposure to formal education and their first interaction with teachers. This study aimed to identify predictive variables for preschool teachers' perceptions of multicultural competence and their attitudes toward refugee children.

The research examined preschool teachers' perceptions of multicultural competence, their attitudes toward refugee children, and the relationship between these two constructs. Additionally, the study investigated how demographic variables and perceptions of multicultural competence predict teachers' attitudes toward refugee children. Existing literature has explored multicultural competence perceptions across educational levels—from preschool to university—and the challenges faced by refugee children in education, along with teacher attitudes towards them.

Understanding preschool teachers' perceptions of multicultural competence is crucial for facilitating interventions that support the adaptation of refugee children in school settings. Previous studies indicate that teachers' levels of multicultural competence perception are influenced by factors such as age, education level, bilingualism, and others, highlighting the need to assess the extent of these influences.

Studies focusing on the challenges of refugee children in new countries have identified issues like inadequate livelihoods, housing problems, educational gaps, social integration difficulties, cultural differences, language barriers, and child labor. Given that teachers' beliefs and professional attitudes profoundly impact their interactions with students and their overall effectiveness, it is reasonable to expect that teachers' perceptions of multicultural competence would affect their attitudes toward refugee children.

In this particular study, conducted with 645 preschool teachers across various Turkish provinces, data were collected using the Multicultural Efficacy Perceptions Scale and the Refugee Student Attitude Scale. The analysis employed descriptive statistics, Pearson correlation, and simple linear regression to explore relationships and predictions.

The findings underscored that as preschool teachers' perceptions of multicultural efficacy increase, so too do their positive attitudes toward refugee children. Furthermore, multicultural efficacy perception was found to partially predict teachers' attitudes toward refugee children. Demographic variables such as teachers' gender, institution type, years of teaching experience, participation in in-service training related to multiculturalism, and having refugee children in their classroom also partially predicted both their attitudes toward refugee children and their perceptions of multicultural competence.

In conclusion, the study highlights the importance of enhancing preschool teachers' multicultural competence to foster more positive attitudes toward refugee children. The

results provide a basis for discussions on effective strategies and interventions in educational settings. The study suggests practical recommendations to support teachers in developing multicultural competence and nurturing inclusive educational environments for refugee children.